



MILLIY MENTALITET VA MA'NAVIY TARBIYANING MAKTABGACHA TA'LIM JARAYONIDAGI O'RNI HAMDA PEDAGOGIK VAZIFALARI

Ikramova Nigina Anvarovna

Toshkent viloyati Olmaliq shaharida

joylashgan 23-DMTT direktor o'rinbosari

Ikramovanigina0@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada milliy mentalitet va ma'naviy tarbiyaning maktabgacha ta'lim jarayonidagi o'rni hamda pedagogik vazifalari ilmiy-pedagogik manbalar, me'yoriy-huquqiy hujjatlar va zamonaviy ta'limiy yondashuvlar asosida tahlil qilinadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, maktabgacha yosh davri bola shaxsining ma'naviy-axloqiy qiyofasi, ijtimoiy xulqi, milliy qadriyatlarga munosabati va madaniy identiteti shakllanishida muhim bosqich hisoblanadi. Aynan ushbu davrda bola oila, tarbiyachi, tengdoshlar, o'yin, ertak, xalq og'zaki ijodi, urf-odat va kundalik muloqot orqali milliy mentalitetga xos fazilatlarni o'zlashtira boshlaydi. Maqolada maktabgacha ta'limda milliy mentalitetni shakllantirish, ma'naviy tarbiyani tashkil etish, oila va ta'lim tashkiloti hamkorligini kuchaytirish, bolalarda mehr-oqibat, hurmat, vatanparvarlik, odob, mas'uliyat va jamoaviylik kabi fazilatlarni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari yoritiladi.



Kalit soʻzlar: milliy mentalitet, ma'naviy tarbiya, maktabgacha ta'lim, milliy qadriyatlar, pedagogik vazifalar, bolalar tarbiyasi, oila va bog'cha hamkorligi, madaniy identitet, axloqiy tarbiya.

THE ROLE AND PEDAGOGICAL TASKS OF NATIONAL MENTALITY AND SPIRITUAL EDUCATION IN THE PRESCHOOL EDUCATION PROCESS

Abstract. This article analyzes the role and pedagogical tasks of national mentality and spiritual education in the preschool education process on the basis of scientific-pedagogical sources, legal documents, and modern educational approaches. Research shows that preschool age is an important stage in the formation of a child's moral character, social behavior, attitude toward national values, and cultural identity. During this period, children begin to acquire qualities characteristic of national mentality through family, educators, peers, play, fairy tales, oral folklore, traditions, and everyday communication. The article highlights the pedagogical possibilities of forming national mentality in preschool education, organizing spiritual education, strengthening cooperation between family and preschool institutions, and developing such qualities as kindness, respect, patriotism, politeness, responsibility, and collectivism in children.

Keywords: national mentality, spiritual education, preschool education, national values, pedagogical tasks, child upbringing, family and preschool cooperation, cultural identity, moral education.



РОЛЬ И ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ЗАДАЧИ НАЦИОНАЛЬНОГО МЕНТАЛИТЕТА И ДУХОВНОГО ВОСПИТАНИЯ В ПРОЦЕССЕ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. В данной статье на основе научно-педагогических источников, нормативно-правовых документов и современных образовательных подходов анализируются роль и педагогические задачи национального менталитета и духовного воспитания в процессе дошкольного образования. Исследования показывают, что дошкольный возраст является важным этапом формирования нравственного облика личности ребенка, социального поведения, отношения к национальным ценностям и культурной идентичности. Именно в этот период ребенок через семью, воспитателя, сверстников, игру, сказки, устное народное творчество, традиции и повседневное общение начинает усваивать качества, присущие национальному менталитету. В статье освещаются педагогические возможности формирования национального менталитета в дошкольном образовании, организации духовного воспитания, укрепления сотрудничества семьи и дошкольной организации, а также развития у детей таких качеств, как доброта, уважение, патриотизм, вежливость, ответственность и коллективизм.

Ключевые слова: национальный менталитет, духовное воспитание, дошкольное образование, национальные ценности, педагогические задачи, воспитание детей, сотрудничество семьи и детского сада, культурная идентичность, нравственное воспитание.



Kirish. Bugungi globallashuv va axborotlashuv jarayonlari kuchayib borayotgan sharoitda yosh avlodni milliy qadriyatlar, ma'naviy meros va xalq mentalitetiga hurmat ruhida tarbiyalash dolzarb pedagogik masalalardan biri hisoblanadi. Jamiyatning ma'naviy barqarorligi, madaniy davomiyligi va milliy o'zligini saqlab qolishi, avvalo, yosh avlod ongida shakllanadigan axloqiy fazilatlar, milliy g'urur, vatanparvarlik, odob-axloq, mehr-oqibat va ijtimoiy mas'uliyat kabi sifatlar bilan chambarchas bog'liqdir. Shu jihatdan maktabgacha ta'lim bosqichi milliy mentalitet va ma'naviy tarbiya asoslarini shakllantirishda dastlabki va muhim poydevor vazifasini bajaradi.

Maktabgacha yosh davri bola shaxsining eng sezgir va tez rivojlanadigan bosqichidir. Bu davrda bolaning nutqi, tafakkuri, hissiy olami, xulq-atvori, muloqot madaniyati, kattalar va tengdoshlariga munosabati shakllana boshlaydi. Bola atrofidagi ijtimoiy muhitni, oilaviy munosabatlarni, tarbiyachi xatti-harakatlarini, xalqona odob me'yorlarini, bayram va marosimlarni kuzatish orqali o'zida dastlabki ma'naviy tasavvurlarni hosil qiladi. Shuning uchun milliy mentalitet va ma'naviy tarbiyani aynan maktabgacha ta'lim jarayonidan boshlab tizimli yo'lga qo'yish pedagogik jihatdan muhim ahamiyatga ega.

Milliy mentalitet deganda muayyan xalqning tarixiy tajribasi, qadriyatlari, urf-odatlarini, axloqiy qarashlari, turmush tarzi, muloqot madaniyati va ijtimoiy munosabatlarida namoyon bo'ladigan ruhiy-ma'naviy xususiyatlar majmui tushuniladi. O'zbek milliy mentalitetida kattalarga hurmat, kichiklarga izzat, mehmondo'stlik, oilaparvarlik, mahalladoshlik, bag'rikenglik, andisha, hayo, mehnatsevarlik va jamoaviylik kabi fazilatlar muhim o'rin tutadi. Bu fazilatlarni yosh avlod ongiga



singdirish esa nasihat bilangina emas, balki kundalik tarbiyaviy muhit, namuna, o'yin, badiiy adabiyot, xalq og'zaki ijodi va amaliy faoliyat orqali amalga oshiriladi.

Ma'naviy tarbiya bolaning axloqiy tasavvurlari, ijobiy xulq-atvori, hissiy sezgirligi, ijtimoiy mas'uliyati va insoniy munosabatlarga tayyorligini shakllantirishga xizmat qiladi. Maktabgacha ta'lim jarayonida ma'naviy tarbiya bolaning yosh xususiyatlariga mos bo'lishi, majburiy yodlatish yoki quruq tushuntirish shaklida emas, balki jonli muloqot, ertak, qo'shiq, sahnalashtirish, o'yin, mehnat topshiriqlari va hayotiy vaziyatlar orqali berilishi lozim.

Asosiy qism. Maktabgacha ta'lim jarayonida milliy mentalitet va ma'naviy tarbiyani shakllantirish masalasi, avvalo, ta'lim va tarbiyaning uzviyligi bilan bog'liqdir. O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonunida maktabgacha ta'lim va tarbiya bolalarni o'qitish, tarbiyalash, parvarishlash, sog'lomlashtirish va maktabga tayyorlashga qaratilgan uzluksiz ta'lim turi sifatida belgilangan [1]. Mazkur yondashuv maktabgacha ta'limning vazifasi faqat dastlabki bilim va ko'nikmalar berishdan iborat emasligini, balki bola shaxsini ma'naviy, axloqiy, ijtimoiy va madaniy jihatdan rivojlantirishni ham o'z ichiga olishini ko'rsatadi.

Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standartida bola rivojlanishi yaxlit jarayon sifatida talqin qilinadi. Unda bolaning ijtimoiy-hissiy rivojlanishi, kommunikativ qobiliyatlari, bilish jarayonlari, ijodiy faolligi va jismoniy rivojlanishi o'zaro bog'liq holda ko'riladi [2]. Bu holat milliy mentalitet va ma'naviy tarbiyani alohida mavzu yoki tadbirlar majmui sifatida emas, balki butun ta'lim-tarbiya jarayonining mazmuniga singdirilgan pedagogik yo'nalish sifatida tashkil etish zarurligini ko'rsatadi. Chunki bola



milliy qadriyatlarni faqat maxsus mashg'ulotlarda emas, balki salomlashish, suhbatlashish, o'yin o'ynash, ovqatlanish, mehnat qilish va tengdoshlari bilan munosabatga kirishish jarayonida ham o'zlashtiradi.

“Ilk qadam” davlat o'quv dasturi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolani har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan muhim dasturiy hujjat hisoblanadi. Dasturda bolaning rivojlanishi o'yin, muloqot, amaliy faoliyat, kuzatish, ijodiy ishlar va ijtimoiy tajriba orqali amalga oshishi ta'kidlanadi [3]. Bu esa milliy mentalitetni shakllantirishda o'yinli metodlar, xalq ertaklari, maqol va topishmoqlar, milliy qo'shiqlar, bayramlar, sahnalashtirish va amaliy mashg'ulotlardan foydalanish pedagogik jihatdan samarali ekanini ko'rsatadi. Maktabgacha yoshdagi bola mavhum tushunchalarni to'liq anglab yetmasligi mumkin, lekin u mehribonlik, hurmat, halollik, saranjomlik, vatanparvarlik va do'stlikni real vaziyatlarda his qiladi va taqlid orqali egallaydi.

Milliy mentalitetni maktabgacha yoshdagi bolalar ongiga singdirishda oila va ta'lim tashkiloti hamkorligi alohida ahamiyatga ega. Chunki bola dastlabki axloqiy me'yorlar, munosabat madaniyati va qadriyatlarga oid tasavvurlarni oilada o'zlashtiradi. Bog'cha esa bu tasavvurlarni tizimlashtiradi, mustahkamlaydi va ijtimoiy muhitda qo'llash imkonini yaratadi. “Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi”da ma'naviy tarbiyani bosqichma-bosqich tashkil etish, 3–6 yoshli bolalarda o'z tuyg'ularini boshqarish, milliy an'analarga qiziqish, yaqinlarga g'amxo'rlik va ijtimoiy xulq motivlarini shakllantirish vazifalari belgilangan [4]. Bu konsepsiya maktabgacha ta'limdagi ma'naviy tarbiya oilaviy tarbiya bilan uzviy bog'liq bo'lishi kerakligini asoslaydi.



Milliy mentalitet va ma'naviy tarbiya, eng avvalo, bolaning kundalik xulqida namoyon bo'ladigan fazilatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Bular jumlasiga salomlashish odobi, kattalarga hurmat, tengdoshlariga mehribonlik, o'yinchoqlarni bo'lishish, yordam so'rash va yordam berish, navbat kutish, berilgan topshiriqni bajarish, ozodalik va tartibga rioya qilish kabi ko'nikmalar kiradi. Bunday xatti-harakatlar oddiy ko'ringani bilan, ular bolaning keyingi ijtimoiy hayotida zarur bo'ladigan ma'naviy-axloqiy asoslarni yaratadi [5].

O'zbek tadqiqotchilari maktab va maktabgacha ta'lim tizimida milliy tarbiya va qadriyatlar ta'limining integratsiyasi axloqiy fazilatlarni shakllantirish, jamiyatda hamjihatlikni mustahkamlash va mas'uliyatli shaxsni tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega ekanini ta'kidlaydilar [5]. Bu fikr maktabgacha ta'limda milliy tarbiya alohida bayram tadbirlaridagina emas, balki kunlik pedagogik faoliyatning tarkibiy qismi bo'lishi zarurligini ko'rsatadi. Masalan, ertalabki davra suhbat, kichik guruhdagi rolli o'yinlar, xalq ertagini tinglash, milliy liboslar bilan tanishish, Navro'z yoki Mustaqillik bayramiga tayyorgarlik jarayonlari bolada milliy qadriyatlarga nisbatan ijobiy hissiy munosabat uyg'otadi.

Ma'naviy tarbiyaning muhim pedagogik vazifalaridan biri bolada ijobiy emotsional tajriba hosil qilishdir. Maktabgacha yoshdagi bola axloqiy tushunchalarni ko'proq his etish, ko'rish, tinglash va taqlid qilish orqali egallaydi. Shu sababli tarbiyachi bolaning qalbiga ta'sir qiluvchi jonli, samimiy va yoshga mos usullardan foydalanishi lozim. Xalq ertaklaridagi ezgulik va yovuzlik, halollik va yolg'onchilik, mehnatsevarlik va dangasalik, mehr-oqibat va beparvolik kabi qarama-qarshi obrazlar bolada axloqiy



baholash qobiliyatini rivojlantiradi [6]. Ertakdan keyingi suhbatlar esa bolaning fikrini erkin ifodalashi, qahramon xatti-harakatini baholashi va o'z hayoti bilan bog'lashi uchun imkon yaratadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etishga doir tadqiqotlarda bunday faoliyat yosh avlod ongiga milliy g'oyani singdirish, insonparvarlik, ezgulik, poklik, bag'rikenglik va ijobiy dunyoqarashni shakllantirishga xizmat qilishi qayd etiladi [6]. Bu yondashuv maktabgacha ta'limdagi ma'naviy tarbiyaning mazmuni nafaqat axloqiy qoidalarni tushuntirishdan, balki bolani ijtimoiy hayotga, hamkorlikka, do'stona munosabatga va mas'uliyatli xulqqa tayyorlashdan iborat ekanini ko'rsatadi.

Milliy mentalitetni shakllantirishda tarbiyachining shaxsiy namunasi muhim pedagogik omildir. Maktabgacha yoshdagi bola ko'p hollarda kattalarning so'zidan ko'ra xatti-harakatiga ko'proq taqlid qiladi. Tarbiyachining muloyim muomalasi, bolaga hurmat bilan yondashishi, adolatli baholashi, milliy qadriyatlarga ehtiromi va odobiy xatti-harakati bolalar uchun bevosita tarbiyaviy namuna bo'ladi. Vygotskiyning sotsiomadaniy rivojlanish nazariyasiga ko'ra, bola rivojlanishi ijtimoiy muloqot, kattalar rahbarligi, til va madaniy vositalar orqali amalga oshadi [7]. Shu nuqtai nazardan, milliy mentalitet bolaga tayyor qoidalar majmui sifatida emas, balki ijtimoiy-madaniy munosabatlar jarayonida singadi.

Vygotskiy qarashlaridan kelib chiqib aytish mumkinki, maktabgacha ta'limda ma'naviy tarbiya bolaning yaqin rivojlanish zonasi bilan bog'liq holda tashkil etilishi lozim. Ya'ni bola mustaqil bajara olmaydigan, biroq tarbiyachi yoki kattalar ko'magida



bajara oladigan axloqiy-amaliy harakatlar bosqichma-bosqich shakllantiriladi. Masalan, kichik yoshdagi bola dastlab o'yinchoqni bo'lishishni kattalar eslatmasi bilan bajaradi, keyinchalik esa buni odat sifatida qabul qiladi. Xuddi shunday, salomlashish, rahmat aytish, kechirim so'rash, navbat kutish, boshqani tinglash kabi fazilatlar ham muloqot va takroriy amaliy vaziyatlar orqali mustahkamlanadi [7].

Bronfenbrennning ekologik tizimlar nazariyasi ham maktabgacha ta'limda milliy mentalitet va ma'naviy tarbiyani tushuntirishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. Ushbu yondashuvga ko'ra, bola rivojlanishi faqat individual xususiyatlar bilan emas, balki oila, bog'cha, mahalla, tengdoshlar guruhi, ommaviy axborot vositalari va keng madaniy muhit bilan o'zaro aloqada shakllanadi [8]. Bolada milliy mentalitetni shakllantirish uchun faqat tarbiyachi faoliyati yetarli emas; bunda oila, mahalla, ta'lim tashkiloti va ijtimoiy muhit hamkorligi zarur.

O'zbek jamiyatida mahalla, oila va ta'lim tashkiloti tarbiyaning muhim ijtimoiy institutlari hisoblanadi. Maktabgacha yoshdagi bola mahalla bayramlari, oilaviy marosimlar, kattalar suhbatlari, qo'ni-qo'shnichilik munosabatlari va jamoaviy tadbirlar orqali milliy mentalitetning amaliy ko'rinishlarini kuzatadi. Bog'cha bu tajribani pedagogik jihatdan tartibga solib, bolaning yoshiga mos mazmun bilan boyitishi kerak. Shu sababli maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ota-onalar bilan davra suhbatlari, milliy qadriyatlar haftaliklari, oilaviy ijodiy topshiriqlar, "ota-onalar ishtirokidagi tarbiyaviy mashg'ulotlar" kabi shakllardan foydalanish samarali hisoblanadi [4; 8].

Barbara Rogoff inson rivojlanishini madaniy jarayon sifatida talqin qilib, bolaning o'rganishi va shaxs sifatida shakllanishi kundalik hayotdagi madaniy amaliyotlar bilan



chambarchas bog'liq ekanini ta'kidlaydi [9]. Bu qarash maktabgacha ta'limda milliy mentalitet va ma'naviy tarbiyani jonli hayotiy tajriba orqali berish zarurligini ko'rsatadi. Masalan, bolaga mehmondo'stlik haqida faqat gapirish emas, balki rolli o'yin orqali "mehmon kutish", "dasturxon yozish", "salomlashish", "duo qilish", "minnatdorchilik bildirish" kabi vaziyatlarni amalda bajarish imkonini yaratish tarbiyaviy jihatdan samaraliroqdir.

Milliy mentalitetni shakllantirishda xalq og'zaki ijodi alohida o'rin tutadi. Alla, ertak, maqol, topishmoq, tez aytish, dostonlardan parchalar, xalq qo'shiqlari va bolalar o'yinlari maktabgacha yoshdagi bola uchun milliy madaniyatning eng sodda va ta'sirchan shakllaridir. Masalan, maqollar orqali bola qisqa, lo'nda va obrazli shaklda axloqiy xulosalarni o'zlashtiradi; ertaklar orqali ezgulik, halollik va jasoratga ijobiy munosabat hosil qiladi; milliy o'yinlar orqali esa jamoaviylik, chaqqonlik, qoidaga rioya qilish va do'stona raqobatni o'rganadi [3; 9].

Maktabgacha ta'lim jarayonida ma'naviy tarbiyaning yana bir muhim vazifasi bolada vatanparvarlikning dastlabki hissiy asoslarini shakllantirishdir. Bu yoshda vatanparvarlik murakkab siyosiy tushuncha sifatida emas, balki o'z uyiga, oilasiga, bog'chasiga, mahallasiga, tug'ilgan joyiga mehr qo'yish, davlat ramzlariga hurmat, milliy bayramlardan quvonish, ona tiliga e'tibor orqali shakllanadi. Shu sababli tarbiyachi bolalarga Vatan haqidagi tushunchalarni sodda, obrazli va hayotiy misollar orqali yetkazishi lozim. Bayroq, gerb, madhiyaga hurmat, ona yurt tabiati, tarixiy shaharlar, xalq qahramonlari haqidagi qisqa hikoyalar bu borada muhim tarbiyaviy vosita bo'la oladi [4; 10].



UNESCOning erta bolalik ta'limiga oid yondashuvlarida ham maktabgacha davr bola rivojlanishining ijtimoiy, emotsional, kognitiv va madaniy jihatlari uchun muhim bosqich sifatida baholanadi [10]. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, erta bolalik ta'limida madaniy kontekstni hisobga olish, bolaning ona tili, oilaviy qadriyatlari va mahalliy an'analariga hurmat bilan yondashish ta'lim sifatini oshiradi. Bu jihatdan O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimida milliy mentalitet va ma'naviy tarbiyani zamonaviy pedagogik metodlar bilan uyg'unlashtirish muhim vazifa hisoblanadi.

Maktabgacha ta'lim jarayonida milliy mentalitet va ma'naviy tarbiyani shakllantirishning pedagogik vazifalarini bir necha yo'nalishda belgilash mumkin. Birinchidan, bolalarda milliy qadriyatlarga nisbatan ijobiy hissiy munosabatni shakllantirish zarur. Ikkinchidan, kundalik xulq-atvorda odob, hurmat, mehr-oqibat, halollik, tartib, mehnatsevarlik kabi fazilatlarni rivojlantirish lozim. Uchinchidan, xalq og'zaki ijodi, milliy o'yinlar, bayramlar va urf-odatlardan tarbiyaviy vosita sifatida tizimli foydalanish kerak. To'rtinchidan, oila va bog'cha hamkorligini kuchaytirish, otionalarni ma'naviy tarbiya jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirish muhimdir [1; 3; 4; 5].

Shuningdek, maktabgacha ta'limda ma'naviy tarbiya bolani majburlash, qo'rqitish yoki faqat qoidalarni yodlatish orqali emas, balki rag'batlantirish, tushuntirish, namuna ko'rsatish, suhbatlashish, birgalikda faoliyat yuritish va emotsional qo'llab-quvvatlash orqali amalga oshirilishi kerak. Bola yaxshi xatti-harakatning ijobiy natijasini his qilsa, uni takrorlashga intiladi. Masalan, tengdoshiga yordam bergani uchun maqtov eshitgan



bola mehribonlikning ijobiy ijtimoiy ahamiyatini anglay boshlaydi. Shu tarzda ma'naviy tarbiya bolaning ichki ehtiyojiga aylanishi mumkin [6; 7].

Milliy mentalitet va ma'naviy tarbiyani shakllantirishda tarbiyaviy muhitning estetik jihati ham muhimdir. Guruh xonasida milliy naqshlar, xalq hunarmandchiligi namunalari, ertak qahramonlari, tarixiy obidalar tasvirlari, milliy bayramlarga oid ko'rgazmalar joylashtirilishi bolada madaniy muhitga nisbatan qiziqish uyg'otadi. Biroq bunday vositalar faqat bezak sifatida emas, balki tarbiyachi tomonidan mazmunli suhbat, hikoya, savol-javob va amaliy mashg'ulotlar bilan bog'langan taqdiridagina tarbiyaviy samara beradi [3; 9].

Maktabgacha ta'limda milliy mentalitet va ma'naviy tarbiyaning samaradorligi tarbiyachining kasbiy kompetensiyasiga ham bevosita bog'liq. Tarbiyachi milliy qadriyatlarning mazmunini yaxshi bilishi, ularni yoshga mos shaklda tushuntira olishi, bolalar psixologiyasini hisobga olishi va oilalar bilan hamkorlik qila olishi lozim. Shuningdek, u turli oilaviy muhitdan kelgan bolalarga nisbatan bag'rikeng, adolatli va individual yondashuvga ega bo'lishi kerak. Chunki ma'naviy tarbiya shaxsga yo'naltirilgan yondashuv bilan uyg'unlashgandagina kutilgan natija beradi [2; 8].

Xulosa. Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda gadjetlardan foydalanish psixik rivojlanishga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan omillardan biridir. Nufuzli xalqaro tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ekran vaqti me'yoridan ortib ketganda bolalarda nutq rivojlanishi, diqqatni jamlash, muammoli vaziyatni hal qilish, emotsional barqarorlik, xulq-atvor va uyqu sifati bilan bog'liq qiyinchiliklar yuzaga kelish xavfi ortadi. Ayniqsa, maktabgacha yosh davri psixik rivojlanishning nozik



bosqichi bo'lgani sababli, bu davrda gadjetlardan foydalanish ota-ona va pedagoglar tomonidan qat'iy nazorat qilinishi lozim.

Gadjetlarning ta'siri mutlaq salbiy deb baholanmasligi kerak. Yoshga mos, sifatli, ta'limiy va ota-ona ishtirokida qo'llaniladigan raqamli kontent bolalar bilimni boyitishi, ayrim kognitiv ko'nikmalarini qo'llab-quvvatlashi mumkin. Biroq bunday foydalanish bolaning jonli muloqoti, harakatli o'yinlari, ijodiy faoliyati, uyqusi va ijtimoiy tajribasi hisobiga bo'lmasligi kerak.

Xulosa sifatida aytish mumkinki, bolalar psixik rivojlanishida gadjetlardan foydalanishning asosiy mezoni — me'yoriy, mazmun va nazoratdir. Ota-onalar, pedagoglar va mutaxassislar bolalarning raqamli muhitdagi faoliyatini yosh xususiyatlariga mos tarzda tashkil etishi, ekran vaqtini cheklashi, foydali kontentni tanlashi va gadjetdan foydalanishni real hayotiy muloqot, o'yin va ta'lim bilan uyg'unlashtirishi zarur. Ana shundagina raqamli texnologiyalar bola rivojlanishiga xavf tug'diruvchi omil emas, balki oqilona foydalanilganda yordamchi ta'limiy vosita sifatida xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida. 2019-yil 16-dekabr, O'RQ-595-son.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining Qarori. Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to'g'risida. 2020-yil 22-dekabr, 802-son.



3. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirligi. “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi. Takomillashtirilgan ikkinchi nashr. Toshkent, 2022.
4. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining Qarori. Uzluksiz ma’naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. 2019-yil 31-dekabr, 1059-son.
5. Maxmudova F.Sh., Normurodov Sh.Z. Maktab va maktabgacha ta’limda milliy tarbiya va qadriyatlar // Eurasian Journal of Academic Research. 2024. Vol. 4. Issue 7, Special Issue. B. 452–454.
6. Boltayeva N.A., Abdurahmonova S.T. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida ma’naviy-ma’rifiy ishlarni tashkil etish // Science and Education. 2024.
7. Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978.
8. Bronfenbrenner U. The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1979.
9. Rogoff B. The Cultural Nature of Human Development. Oxford: Oxford University Press, 2003.
10. UNESCO. Tashkent Declaration and Commitments to Action for Transforming Early Childhood Care and Education. Tashkent, 2022.